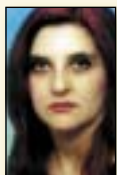

"Научниците од Македонија и приврзаниците на македонистиката дефинитивно им зададоа удар на научниците кои мислеа дека античките Македонци биле неписмени. Напротив се докажа спротивното дека Македонија од пред нашата ера е извор на писмо, просвета и култура за Европа и светот. Затоа многу научници ја нарекуваат Македонија земја просветителска", вели професорот Ванѓелко Лозаноски.

Пишува: Милева ЛАЗОВА

Писмената традиција на античките Македонци има далечни корени од пред 5000 г. пр.н.е., и е голем придонес за светската културна ризница. Таа даде успешни резултати како за развој на просветата и културата, така и за прераснување на Македонија во една од земјите со најстара цивилизација. Затоа не случајно Македонија е прва основана држава во Европа од чии просветителски кадри се напојуваше словенскиот свет.

Врз развојниот процес и континуитет на античкото македонско писмо се основани и двете гласовни азбуки: кирилицата и глаголицата. Според професорот по македонски јазик, господинот Ванѓелко Лозаноски, писмото од античка Македонија во поглед на неговиот развој минало низ неколку фази, од гравирани, пиктографско писмо, консонантно, слоговно до гласовно писмо. Писмото од IX век од Македонија го примија како свое писмо сите словенски народи.

ЗАЧЕТОК

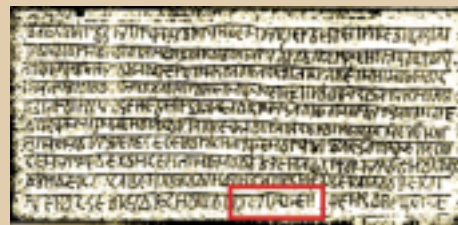
"Јазикот од античките Македонци - објаснува проф. Лозаноски - оставил свои корени на зборовите кои денес се препознаваат и се идентични со зборовите

во македонскиот литературен јазик. Има низа примери на зборови и граматички карактеристики од античкиот македонски јазик кои се слични, идентични со современите јазик. Античките Македонци својата писмена комуникација ја почнале со гравирани први никулци на писменоста во светот. Древното македонско писмо можеме да го забележиме и денес по карпите и пештерите, низ планинските предели во Македонија, во Охридско, Кичевско, Мариовско, Битолско, Прилепско итн. Д-р Душко Алексовски бил пријатно изненаден кога открил гравирно писмо во кумановските села, Добрача, Стрновец, Пузаљка во местото Рид, а исто така, и во Кратовско во селото Крилатица, каде открил гравирно писмо во вид на кудела (бог на домашната ракотворба). Од двете страни на долниот дел на куделата се изгравирани две сонца со текст. Гравирани сончеви симболи откриени се и во селата Руѓинце и Младо Нагоричане, Кумановско. Во месноста Илин Рид кај селото Опила, Општина Ранковце, се наоѓа прекрасен комплекс од идиолиформ. Во местото Оролов Камен, кај селото Трновец, Кратовско, е откриен идиолиформот божество на плодноста. Над божеството е исклесано и името на божеството кое почнува со буквите Кок ... додека последните букви сè уште не се дешифрирани затоа што се многу оштетени. Гравирите, според еден од најдобрите познавачи на светската праисторија, Andre Leroy Gouthand, се првите никулци на светската писменост".

Според проф. Лозаноски, во научната мисла се поставени две тези за тоа која азбука е постара кирилицата или гла-

ци биле поставувани во царските дворци, но и во големите амфитеатри во Стоби, Хераклеа, Лихнидос итн. Античката македонска драма била подлога за грчката драмска литература. Македонските драмски дела биле единствени лектури за грчки писатели", додава проф. Лозаноски.

Како што понатаму објаснува проф. Лозаноски, писмото е историски клучен фактор за основање на древната држава на Македонците. Научната светска мисла замржува пред историската вистината дека нема никаква можност да се формира држава со свои институции без писмо. Писмената традиција кај античките Македонци дава можност за писмена комуникација, за здружување на луѓето во организирано општество, реална историска можност за големите походи на Филип и Александар Македонски, а воедно и можност да прерасне во најсилна држава во светот. Тие успеси се плод на писмената, културната и уметничката традиција.

МАКЕДОНСКИ Г НА ПИСМ

ТРАДИЦИЈА

Античка Македонија станала силна и цврста држава со свој јазик, свое писмо, народ, култура и територија. Како прва држава на Балканот и во Европа таа прераснала во извор на писменост, поточно светлосен факел за соседните и подалечните народи. За нејзината духовна зрачност зборува изборот на Сонцето за симбол на знамето на античките Македонци.

"Македонските научници Васил Иљов и Вангел Божиноски по неколкугодишно истражување проникнале низ тајните на античкото писмо и јазик и успешно ги прочитаа македонските букви и зборови стари 6.000 години. На еден антички печат изрезан е зборот 'сирнал' од каде јасно се откриваат историски светлости

ОВАЊЕ НА ДРЖАВАТА НА АНТИЧКИТЕ МАКЕДОНЦИ

за античка Македонија. Црноризец Храбар, македонскиот научник од IX век, просветител и книжевник на Охридскиот универзитет во научниот текст 'Опис-менех' ('За буквите') забележува 'Словените со цртици (зарези) и рецки читаа и гатаа...' пред да се појави глаголицата. Во својот трактат тој убедливо го објаснува без да знае дека зборува за античкото македонско писмо. Во македонската научна мисла основањето на глаголицата се поврзува со писмената традиција на други народи од Балканот и светот. Но, ние би нагласиле дека македонскиот

себно внимание се посветувале на традицијата на писмото и јазикот на античките Македонци. Тие македонските зборови ги забележувале по маргините од ракописните текстови, а некои составувале и посебни кодици со антички македонски зборови. Списот работен макотрпно со голема сериозност од граматичарот Америс со македонските зборови, исчезнал или бил уништен. Дел од глосите на неговиот кодекс се дојдени во ексцерпти од подоцнежни граматичари и глосографи, како Атенеј (II - III век по Хр.), Полукс (II век по Хр.), а особено Хесихиј (V век по Хр.), означени како 'македонски' и/или 'земени од Америс'.

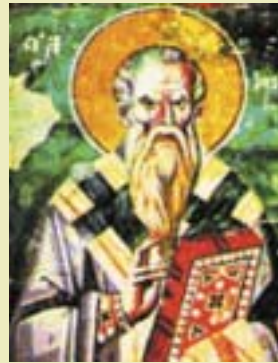
вите на античките македонски кралеви.

Истакнати лингвисти по длабока анализа на глосите и на личните имиња од античките Македонци се изјасниле на научна основа дека старомакедонскиот е индоевропски јазик. Ја зацртале разликата со грчкиот јазик. Познатиот француски индоевропеист А. Меиллет (1930-53) нагласува дека грчкиот не е поблизок до античкиот македонски отколку до било кој друг индоевропски јазик. Сосема оправдано Ј. Покорнс (ИЕЊ, Регистар 75) при класирањето на индоевропските јазици старомакедонскиот јазик го става заедно со фригискиот, тракискиот и дакискиот. Познати јазичари подвлекле

НАТПИС "МАКЕДОНИС" ОД IV Н.Е. СЕ ОДНЕСУВА НА ХРИСТИЈАНКА ОД МАКЕДОНИЈА

Македонскиот јазик и писмо во времето на Александар Македонски е државен јазик до каде се протираше Македонија, во Азија и Африка. Во времето на Св. Кирил и Св. Методиј од Равен и од Солун се ширеше

писменоста и христијанството кај западните

Словени. Од македонскиот Светиклиментов универзитет од деветтиот век се ширеше просветата и христијанството во словенскиот свет. Во времето на македонскиот цар Самуил од Преспа и од Охридската школа богослужбените книги на старомакедонски јазик се ширеа ширум словенските земји.

РАВИРИ-ПРВИ НИКУЛЦИ ЕНОСТА ВО СВЕТОТ

јазик имал свој развоен континуитет и затоа била создадена глаголицата според гласовниот систем на Македонците од солунското поднебје. Глаголицата била како континуитет на писмената традиција од античка Македонија", истакна проф. Лозаноски.

Античката македонска држава по нејзиниот пад, продолжила да опстојува во мислите и делата на историчарите, книжевниците, уметниците и културните дејци. Лингвистите од своја гледна точка проникнувале во тајните на јазикот и писмото на античките Македонци. Старите глосографи, основоположници на византиската и современата лексикографија, во своите книжевни дела забележале низа зборови означени како македонски.

"Граматичарите од македонско потекло - вели проф. Лозаноски - со по-

кај Хесихиј вака се означени повеќе од 85 зборови кои се обележени: 'кај Македонците' или 'Америс'".

Според проф. Лозаноски интересот за античкиот македонски јазик продолжил низ вековите. Одделни македонски зборови зацртани се во делата и на рановизантиски автори и лексикографи, како Плутарх, Климент Александриски, Фотиј, Суида и др. Лингвистите преку записите и кодиците имаа цел да се доближат и да го разоткријат говорот и писмото на јазикот на античките Македонци. Благодарение на тие белешки го откриваме и старомакедонскиот поет Аррибаиос (Аррибаиос). Тој творел во дворецот од кралот Архелаж (413-399), но не се сочувани неговите поеми, кои се спомнуваат. Аррибаиос е од онаа низа антички македонски поети, уметници и културни дејци кои твореле во дво-

дека има документиран автентични македонски форми кои, очигледно, не можат да се вклопат во фонетскиот систем на грчките дијалекти.

"Низ ракописите, натписите, записите од античкиот македонски јазик и во говорите кај Ханзите и други племиња во Азија, кои се нарекуваат гордо дека се по потекло од античките Македонци, имаат потекло од предците на големата империја на Александар Македонски. И се нарекуваат Македонци. Тие употребуваат зборови, кои се слични со современиот македонски јазик.

Античкиот македонски јазик има сличности со современиот македонски јазик и во граматиката. Именките имале множина 'лето-летои', 'господар-господари'. При членување на зборовите, користеле заменки. Многу често ја употребувале 'S', а тоа е карактеристично за македонскиот јазик. Во ниеден друг јазик од соседите буквата S не е застапена. Античките Македонци користеле 25 согласки, 8 самогласки и неколку знаци", истакна проф. Лозаноски.